

DENGE VE DENETLEME BÜLTENİ

DENGE VE DENETLEME AĞI AYLIK BÜLTENİ

Merhaba,

Farklılıklarımızla birlikte özgürce yaşadığımız, haklarımızın güvence altında olduğu, adil, eşit bir Türkiye hayali ile çıktığımız yolculuğumuz sürüyor.

Denge ve Denetleme Ağının Anayasa, Yasama, Yürütme, Yargı, Yerel Yönetim, Medya, Sivil Toplum çalışma alanları ve Toplumsal Cinsiyet Eylem Planımız çerçevesinde Ekim ayının siyasi nabzını tuttuğumuz bu bültenimizde de denge ve denetleme ölçütleriyle gündemi değerlendiriyoruz.

Bültenimizin üçüncü sayısında Ekim gündeminden başlıkları yeniden hatırlayacağız ve belki de önemli bir fikri takip gerçekleştirmiş olacağız. O halde bu ayın gelişmelerine Denge ve Denetleme merceğinden birlikte bakalım ve işleyen bir denge denetleme sistemine doğru bir adım daha atalım.

Keyifli okumalar...

İktidar ve muhalefet partilerinin sistem önerilerinde denge denetleme vurgusu

Muhalefet partilerinin güçlendirilmiş parlamenter sistem toplantıları ve iktidar bloğunun sivil anayasa ve denge ve denetlemeli başkanlık sistemi vurgusu gündemin önemli başlıkları arasındaydı. 6 siyasi partinin Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem önerilerini ortaklaştırmak için başlattığı toplantı serisinin dördüncüsü geçtiğimiz hafta Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gerçekleştirildi.

Güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçiş üzerinde uzlaşma sağlamış olan 6 siyasi parti son toplantılarında yasama erki ile ilgili önemli başlıklar üzerinde de fikir birliğine vardı. Meclis'in görev süresi, yüzde 10 seçim barajının en fazla yüzde 5 olacak şekilde düşürülmesi, siyasi partilere hazine yardımı için koşul olan yüzde 3 oy oranının yüzde 1'e düşürülmesi, torba yasa uygulamasının kaldırılması, Meclis İçtüzüğü'nün demokratik ve etkin kanun yapmaya olanak sağlayacak şekilde yeniden yazılması, Meclis komisyonlarında muhalefet temsilinin artırılması, yasa yapım sürecine sivil toplumun katılımını sağlayacak düzenlemeler yapılması, kürsü dokunulmazlığının güçlendirilmesi uzlaşmaya varılan düzenlemeler arasında bulunuyor.

Adalet ve Kalkınma Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin devam etmekte olan anayasa çalışmasına geçtiğimiz ayın bülteninde yer vermiştik. Önümüzdeki dönemde muhalefet partilerinin parlamenter sistem önerilerine karşılık, denge ve denetleme mekanizmalarının güçlendirildiği başkanlık sistemi önerisi, iktidar bloğunun gündeminde olacak.

Denge ve Denetleme Ağı olarak kuruluşumuzdan bu yana sağlıklı işleyen bir denge ve denetleme sisteminin önemine vurgu yaptığımız birçok çalışma yaptık. Gelinen noktada iktidar ve muhalefet partilerinin farklı sistem önerileri içerisinde bu kavramı sıklıkla kullanmalarını olumlu bir gelişme olarak yakından takip ediyoruz. Türkiye'de hükümet sistemi ne olursa olsun, sağlıklı işleyen bir denge ve denetleme sistemi için siyasi partiler kanunu gibi birçok alanda önemli değişiklik yapılması gerektiğinin altını tekrar çiziyoruz.

Yürütmeye denge ve denetleme: Şeffaflık, hesap verebilirlik, liyakat

Ekim ayında gündemin önemli konu başlıklarından biri de bürokraside liyakat, şeffaflık ve hesap verebilirlik oldu. Bu anlamda oldukça hareketli bir ayı geride bıraktık. TÜGVA'nın devlet kurumlarına personel yerleştirdiğine ilişkin ciddi iddialar içeren belgeler kamuoyuyla paylaşıldı ve çokça tartışıldı. Aynı günlerde Kemal Kılıçdaroğlu, bürokratlara kanunsuz emirlere uymamaları gerektiği yönünde uyarıda bulundu. İktidarın değişeceğini belirten Kılıçdaroğlu, "Size kanun dışı her ne yaptırılıyorsa, pazartesi itibariyle durun. Bu illegal, paralel sistemlerden elinizi eteğinizi çekin" dedi. Merkez Bankası'nda da dikkat çeken değişiklikler oldu. İki başkan yardımcısı ve bir Para Politikası Kurulu üyesi Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile görevden alındı. Bu değişikliğin ekonomide ciddi yansımaları oldu.

Tüm bu gelişmeleri yürütme erkinin hesap verebilirlik, şeffaflık, ve liyakat kriterleri üzerinden değerlendirmek doğru olacaktır. Sağlıklı işleyen bir denge ve denetleme sisteminde geniş anlamda yürütme erki ve bunun içerisindeki bürokrasinin liyakatli, şeffaf ve hesap verebilir olması yaşamsal önem taşımaktadır. Denge ve Denetleme Ağı olarak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Karnesini çıkardığımız raporumuzda bu üç kriterde de geriye gidiş olduğunu ortaya koyarak, somut önerilerimizi kamuoyuyla paylaşmıştık. Benzer şekilde düzenleyici ve denetleyici kurumların da yürütmenin kontrolüne girdiği ve bağımsızlık ve tarafsızlıklarını kaybettiği durumda diğer denge ve denetleme bileşenlerinde ne gibi hasarlar yarattıklarını tekrar vurgulama ihtiyacı duyuyoruz. Etkin ve sağlıklı bir denge ve denetleme sisteminde yürütme şeffaf, hesap verebilir ve liyakatli olmak durumundadır.

Sağlıklı Denge Denetleme: Bağımsız ve tarafsız yargı erki

Avrupa Birliği her sene yayınladığı ülke raporunu geçtiğimiz hafta yayınladı. Raporda Türkiye’de demokratik kurumlardaki bozulma, temel haklar ve özgürlükler, hukukun üstünlüğü gibi alanlardaki geriye gidişe vurgu dikkat çekti. Bu gelişmeye paralel olarak aralarında AB üyesi ülkelerin ve Amerika Birleşik Devletlerinin de olduğu 10 büyükelçi, Osman Kavala’nın tutukluluk süresinin 4. Yılıni tamamlaması nedeniyle bir çağrı yaptı.

2019 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kavala’nın serbest bırakılması yönündeki kararın uygulanması; dava birleştirme ve yeni davalarla tutukluluğunun sürdürülmesinin demokrasiye, hukukun üstünlüğüne ve yargının şeffaflığına gölge düşürdüğü vurgusu yapıldı. Açıklamanın ardından büyükelçiler Dışişleri Bakanlığına çağrılarak uyarıldılar.

Sağlıklı işleyen demokratik denge ve denetleme sisteminin omurgasını bağımsız ve tarafsız yargı erki oluşturmaktadır. Hukukun üstünlüğü prensibinin olmazsa olmazı olan bu koşuldan son yıllarda giderek uzaklaşmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin kararları Anayasanın 90. Maddesi gereği bağlayıcıken bu kararın uygulanmıyor oluşu hukukun üstünlüğü prensibi ile çelişki yaratmakta ve davanın siyasi nedenlerle uzatılarak tutukluluğun devam ettirildiği izlenimini kuvvetlendirmektedir. Bu vesile ile Denge ve Denetleme Ağı olarak temel hakların ve özgürlüklerin bağımsız ve tarafsız yargı ile güvence altına alındığı bir denge ve denetleme sisteminin önemini, hükümet sisteminin tartışıldığı bu günlerde tekrar vurguluyoruz.

AİHM'den Türkiye'ye: Cumhurbaşkanı hakaret suçu yeniden düzenlenmeli

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Vedat Şorli'nin Facebook paylaşımı sonrası Cumhurbaşkanı Hakaret suçundan ceza almasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesiyle korunan ifade özgürlüğünün ihlali olduğu yönünde karar aldı. Ekim ayında alınan bu kararda Cumhurbaşkanı hakaret suçunu düzenleyen Türk Ceza Kanununun 299. Maddesinin hak ihlallerine neden olduğu ve AİHM içtihatları doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gerektiği vurgulandı.

2014 yılından 2020 yılına kadar 'Cumhurbaşkanına Hakaret' suçlamasından hakkında dava açılan kişi sayısı 38 bin 581 olmuştur. Bunun içerisinde çok sayıda gazeteci ve siyasi de bulunuyor. Denge ve Denetleme Ağı olarak ifade özgürlüğünün bağımsız ve tarafsız yargı erki tarafından güvence altına alınmasının demokrasinin olmazsa olmaz bir koşulu olduğunun altını çiziyoruz.

Boğaziçi protestoları ve akademisyenlerin ikinci kez Danıştay'a başvurusu

Boğaziçili akademisyenler Cumhurbaşkanı kararıyla Prof Dr. Naci İnci'nin rektör atanmasının iptali için ikinci kez Danıştay'a başvuruda bulundu. Ayrıca Ekim ayı içerisinde Cumhurbaşkanı tarafından atanan Rektör Prof. Dr. Naci İnci'nin şikayetiyle ev hapsi istemiyle mahkemeye sevk edilen 5 öğrenciden ikisi tutuklandı. Bununla beraber görevlerine son verilen bazı akademisyenler kampüse alınmadı, kampüse giren güvenlik güçleri birçok öğrenciyi gözaltına aldı.

Üniversiteler bilimsel bilginin üretildiği, toplumda eleştirel düşüncenin yaygınlık kazandığı temel kurumlardır. Bu işlevlerini yerine getirebilmeleri için üniversitelerin özerk ve bağımsız olması gerektiğinin altını bir kez daha çiziyoruz. OHAL döneminde alınan kararlar değişen rektör belirleme yönteminin, OHAL sonrası dönemde devam ettirilmesini sakıncalı buluyor ve karar alıcılara özerk ve demokratik üniversitelerin önemini bir kez daha hatırlatma ihtiyacı duyuyoruz. Ayrıca demokratik rejimde korunması gereken temel haklar olan ifade özgürlüğü ve toplantı ve gösteri yürüyüş hakkını ihlal eden orantısız göz altı uygulamalarını da endişe ile takip ediyoruz.

Paris İklim Anlaşması'nın Türkiye'ye Etkileri

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada duyurduğu gibi Paris İklim Anlaşması bu ay TBMM Genel Kurulunda onaylandı. Oylamaya 353 milletvekili katıldı ve ilgili teklif oy birliği ile kabul edildi. Böylece Türkiye, 2015 yılında imzaladığı anlaşmayı onaylayarak taraf olmuş oldu. Sera gazı salınımının azaltılması konusunda radikal ve iddialı bir hedef koymasada bu anlaşma, küresel ölçekte önemli bir diplomatik başarı olarak görünüyor çünkü şimdiye kadar en fazla ülkenin üzerinde uzlaştığı anlaşma niteliği taşıyor.

Türkiye, Paris İklim Anlaşmasını Meclis'te onaylayarak, şüphesiz çevre için çok önemli bir adım atmış oldu. Elbette bu ve bunun gibi çevre koruma temelli anlaşmalar önemli olsa da uygulanacak birçok politika, onaylanacak birçok anlaşma ve her kesimden kurum ya da kişiye düşecek daha çok iş var. Konuyu DDA Söyleşilerinde de değerlendiren Dr. Nuran Talu da süreçle ilgili zorluklara dikkat çekti: "Türkiye için Paris İklim Anlaşması'nın taahhütlerine uyum uzun ve çevik bir süreci gerektiriyor. Çünkü zaman kısıtlı, bilim bu yüzyılda bu iklim krizini çözmemiz gerektiğini eşiklerle söylüyor".

Dedi ki;

İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener: "Büyükelçilerin böyle bir talepte bulunmasını doğru bulmuyoruz. Böyle taleplere yol açacak olayların yaşanmasını da doğru bulmuyoruz. Rahip Bronson tipi olayların yaşanmasına engel olunmalıdır."

Bilal Erdoğan: "Kıskanıyorlar... İftira... Vahdet inancının mirasçılarımız..."

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu: "Bir ülkenin itibarı imza attığı sözleşmenin arkasında durmaktır. Türkiye'nin itibarının her sahada korunmasını isteriz. Türkiye bir hukuk ülkesiyle bu çerçevede hareket etmesi lazım. Türkiye'ye dışarıdan yapılacak hiçbir müdahaleyi doğru bulmayız. Ama dışarıdan müdahaleye kapı açacak bir yönetimi de kabul etmeyiz. Geldiğimiz nokta maalesef üzücü bir nokta."

İYİ Parti Genel Başkan Yardımcısı Bahadır Erdem: "Cumhurbaşkanı sayın Recep Tayyip Erdoğan 'Dünya beşten büyüktür.' diyor. Biz de altı muhalefet partisi olarak 'Türkiye kesinlikle tekten büyüktür.' diyoruz. İşin özü budur."

Hakimler ve Savcılar Kurulu: "Değınilen Anayasal ilke çerçevesinde (Anayasa'nın 138. maddesi), tüm resmi ve özel kurum ve kuruluşlar ile birey ve toplulukların yargı bağımsızlığına saygı göstererek, yargılama süreçlerine müdahale niteliğı taşıyacak her türlü eylem ve söylemden kaçınması önem arz etmektedir."

Cumhurbaşkanı Erdoğan: "Türkiye'ye böyle bir ders vermek haddinize mi sizin? Kimsiniz siz? Neymiş? 'Kavala'yı bırakın.' Sen kendi ülkedeki haydutları, katilleri, teröristleri bırakıyor musun? Konuştuğı zaman sana verecekleri cevap şudur, 'yargı bağımsızdır'. Sizde yargı bağımsız da bizdeki yargı bağımlı mı?"

Boğaziçi Üniversitesi Akademisyenleri: "Boğaziçi Üniversitesi akademisyenleri olarak özgür, özerk ve demokratik üniversite talebimizi farklı yollarla dile getirmeye ve hukuk mücadelemizi vermeye aynı sorumluluk ve tutarlılıkla devam ediyoruz."

HDP Eş Genel Başkanları Pervin Buldan ve Mithat Sancar: "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Osman Kavala'nın serbest bırakılması kararlarına uyulması çağrısında bulunmaları nedeniyle bu muameleye maruz kalmaları akılla izah edilemez. Bütün komşularıyla ihtilaf halinde, parası sürekli değer kaybeden, toplam dış borç stoku 400 milyar doları aşmış, kaynaklarının önemli bir bölümünü savaşa ve silahlanmaya ayıran bir ülkenin en son ihtiyacı olan şey yeni düşmanlıklardır."

Adalet Bakanı Abdulhamit Gül: "Hukuk fakültelerine veteriner dekan atanması beni çok rahatsız ediyor. Bu konuyu YÖK'le de görüşüyoruz. Teknik bir takım zorunluklar... Geçici olduğu ya da fakültenin açıldığı ama öğrenci olmadığı gibi hususlar geliyor"